

יד ושם

המשרד לאזרחים ותיקים

"לדורות"

סיפוריהם של ניצולי השואה החיים בישראל

שאלון לרישום קורות ניצולי השואה

איסוף סיפוריהם של ניצולי השואה הוא אחד המרכיבים החשובים ביותר בשימור הזיכרון ובהנחלתו לדורות הבאים. לכן, המידע על קורותיהם של הניצולים חיוני מאוד לחוקרים ולבני הדורות הבאים. בעזרת מידע זה אפשר יהיה להכיר את הסיפורים הפרטיים המרכיבים את התמונה הרחבה של תקופת השואה. לסיפור האישי שלכם יש חשיבות לאומית, מחקרית וחינוכית. אוסף הסיפורים מפורסם באתר אינטרנט מיוחד שכתובתו www.ledorot.gov.il

קורות חייה של חסידת אומות העולם מהולנד שבחרה להקים את ביתה בישראל

שם משפחה ושם פרטי כיום

שם פרטי: אסתר	שם משפחה: גרינברג
------------------	----------------------

פרטים אישיים לפני השואה ובתקופתה

במידה והשאלה אינה נוגעת אלייך, אין צורך לענות עליה

שם משפחה איתו נולדתי: בויסוויין		בלועזית Boisowein
שם פרטי איתו נולדתי: אסתר	בלועזית Esther	מין: נקבה שנת לידה: 1934
עיר לידה: אמסטרדם	בלועזית Amsterdam	ארץ לידה: הולנד
שם פרטי ושם משפחה של האב: Robert Lucas Boissevain	שם פרטי ושם נעורים של האם: Sonia Helena Tienhoven	
מקום מגורים קבוע לפני המלחמה: אמסטרדם	בלועזית Amsterdam	ארץ המגורים: הולנד
השכלה/תואר אקדמי לפני המלחמה: (יסודי, תיכון, אוניברסיטה, ישיבה) כאשר הייתי בת שנתיים (1936) ברחו הורי מאמסטרדם לעיירה בים הצפוני. שם למדתי שנתיים. משם ברחנו לעיר הארלם (הולנד) ושם למדתי שנה אחת נוספת עד שסגרו את בתי הספר (1943)	מקצוע לפני המלחמה: (תלמיד, סנדלר, מורה) תלמידה	חבר בארגון או בתנועה: (בית"ר, השומר הצעיר, בני עקיבא)
<p>מקומות מגורים בתקופת המלחמה: (שם העיר או האזור ושם הארץ)</p> <p>לאבא ולסבא היה מפעל אמוניה באמסטרדם. הגרמנים התעניינו מאד במפעל. אבא לא היה מוכן לשתף פעולה. הנאצים הצרו את צעדי המפעל, עצרו את הייצוא, ולבסוף המשפחה איבדה את המפעל והבית, בגלל פשיטת רגל. ב-1936 ברחו הורי מאמסטרדם לעיירת הנופש Zandvoort שלחוף הים הצפון מערבי. שם גרנו 8 נפשות בבית נופש קטן של המשפחה שלי. ילדותי בעיירה הייתה נהדרת. בערך ב-1941 התחילו הגרמנים לפזר מוקשים ימיים בחוף ליד הבית. הם גרשו אותנו והרסו את הבית. נכנסנו בעיירה לבית אחר של קרובים של אימא, רחוק מהחוף. 5 פעמים עברנו מבית לבית, עד שהחליטו לגרש את כל התושבים. ברחנו לעיר Haarlem שממערב לאמסטרדם, לבית של בן דוד של אימא, שעזב את הולנד לפני המלחמה. שם נשארו עד 1946</p>		

בלועזית		במידה והיית בגטו, ציין את שמו
בלועזית		במידה והיית במחנה עבודה או מחנה ריכוז, ציין את שמו
תאריך השחרור:	המקום בו נודע לך כי הנך אדם חופשי:	
ציין מקום אליו חזרת לאחר השחרור	במידה והיית במחנה עקורים ציין את שמו (מחנות פליטים שהוקמו לאחר המלחמה בעיקר באוסטריה, גרמניה ואיטליה)	
במידה ועלית באנייה, ציין את שמה	שנת עליה: 1961	במידה והיית במחנות מעצר בקפריסין, ציין ממתי עד מתי

אנא ספרי/י על קורותיך לפני המלחמה

(ציוני דרך: הבית בו גדלת, בית הספר, חברי ילדותך; במה עסקו הורייך, המשפחה המורחבת, חגים ומאכלים)

נא לכתוב בגוף ראשון

אבא שלי ממקור צרפתי. משפחת Boissevain. באמצע המאה ה-18 עברה המשפחה להולנד. הורי התחתנו ב-12/4/1921. משפחה נוצרית. אני אחת מ-6 ילדים. רוברט (בוב) הבכור, מרית, סוניה, וילהלם, אני אסתר ואחי התאום שרל. נולדתי ב-1934 וגרתי באמסטרדם היפה.

נא ספרי/י על קורותיך בזמן המלחמה

(גירוש, גטאות, מחנות וצעדות מוות, במסתור או בזהות בדויה ושם בדוי, פעילות ותפקידים במחתרת, השתתפות בבריחה או בהתנגדות, האנשים שהיו בסביבתך בגטו או במסתור, במי נעזרת או אולי למי עזרת):

עד 1936 גרנו באמסטרדם. הגרמנים התחילו להציק לאבא ולסבא, בגלל בעלותם על מפעל אמוניה לייצוא, עד שהמפעל הגיע לפשיטת רגל ואבדנו גם את הבית. נאלצנו לעזוב בעיירת הנופש Zandvoort ליד חוף הים, בצפון מערב הולנד, ולהתיישב שם בבית הקיץ היפיפה של סבתא שלי. בזמן שהותנו בעיירת הנופש, הופיע יום אחד חבר של אחי עם "כוכב צהוב". רק אח"כ נודע לנו שזה הטלאי הצהוב של היהודים. לא הבנתי מה זה (הייתי בת 8) ולא ראיתי שום הבדל בין יהודי לבין המשפחה שלי הלא יהודית. אבא היה נוסע כל הזמן לאמסטרדם, לעבוד עם סבא במפעל האמוניה. סבא נפטר ב-1940. למעשה הנסיעות היו כיוסי לפעילותו במחתרת ההולנדית נגד הגרמנים, אשר הופעלה ע"י ממשלת הצללים ההולנדית שפעלה מלונדון. למרות שהיה לנו כסף, לא היה מה לאכול. החנויות היו ריקות. ב-10 מאי 1940 הפסיד הצבא ההולנדי האמיץ את המלחמה והגרמנים שלטו במדינה. לקראת סוף 1942 גרשו הגרמנים את כל התושבים מהעיירות לחוף הים. ברחנו לעיר Harlem שממערב לאמסטרדם, לבית של בן דוד של אמא, שם נשארו עד 1946. ב-1943 נגמר הפחם והגז ולא הצלחנו להשיג עוד. ב-1944 נפסק החשמל, כאשר בחוץ קרח (בהולנד בחורף 10- מעלות). עד סוף המלחמה, במשך כשנתיים לא התרחצנו. כל שנות המלחמה היינו מאד רעבים, בעיקר בגלל חוסר מצרכים. חילקו תלושים למזון דל ומועט, והתחלקנו עם הפליטים שהסתרנו אצלנו. לפעמים אמא הכינה מרק כרוב דלוח מחלוקת המזון שביצעה העירייה או ממעט מזון שקבלה מהצלב האדום. לפעמים השגנו בצלים של פרחי צבעוני. הפרח נפלא והוא סמל של הולנד, אך הבצל בטעם נורא. כמעט שנתיים לא התקלחנו ובגדים החלפנו לעיתים רחוקות. בגלל הרעב והלכלוך הופיעו אצלי בכל הגוף פצעים ונשרו לי הציפורניים. אחי חלו בדיפטריה. רבים מאד בסביבה מתו מרעב ומחלות. אמא פחדה מאד שמישהו מ-5 המסתתרים ימות. איך נפנה את הגופה? הרי הם כביכול לא קיימים. ב-12/4/1943 חגגנו במשפחה את יום הנישואין ה-22 של ההורים. אבא נתן לאמא במתנה עוגה בצורת הבית שלנו בעיירת הנופש שנהרס ע"י הגרמנים, שאמא כל כך אהבה. שנתיים לאחר מכן, בדיוק ביום הנישואין, 12/4/1945 אבא מת במחנה ריכוז.

ב-3/1943 אבא הביא מאמסטרדם אנשים שקרא להם "חברים". משפחה יהודית, משפחת גולדברג (Goldberg), לודמילה ולואוצ'קה (Lowske) כבני 70, וביתם אניה (Anja) כבת 30. אבא הודיע לכולנו שכעת הם יגורו איתנו, אסור לנו לספר לאף אחד וגם לא יצאנו יותר החוצה לשחק, ולא הבנו חברים הביתה. אבא פגש אותם באמסטרדם. הם ברחו מרוסיה לפינלנד, משם לברלין וא"כ להולנד. הם היו בסכנת מוות, והחליט להסתיר אותם אצלנו, בבית הדל שבו התגוררנו. מרוב פחד שנגלה, הם מעולם לא ספרו לנו שיש להם עוד בן ובת שמסתתרים במקומות שונים בהולנד. יום אחד אמא הביאה הביתה פליט יהודי נוסף להסתתר אצלנו. פיט קנופרס (Knoppers) פליט עצוב, רופא שיניים, שאשתו

ושתי בנותיו נלקחו ממנו לאושוויץ ולא חזרו. כעת חיינו 11 נפשות בדירה קטנה. השכנים שלנו היו הולנדים משתפי פעולה עם הנאצים, והוו בשבילנו סכנה גדולה. הזוג גולדברג דברו רוסית וידעו מעט הולנדית. כילדה זה הרגזי אותי שהם מדברים בשפה שאני לא מבינה.

אחי בוב הגיע לגיל 18 וקיבל צו גיוס למחנה עבודה גרמני. הוא לא התייצב לגיוס ובעצם נעלם. הוא הסתתר בתוך הבית שלנו יחד עם משפחת גולדברג ורופא השיניים. איש מהשכנים לא ידע שהם אצלנו. מקום המסתור של חמשת המסתתרים היה בגג, בשכיבה, מתחת לרעפים. זכור לי שבדיוק בליל חג המולד, סוף דצמבר 1944, קבוצת חיילים גרמנים דפקו על דלת הכניסה והודיעו שבאו לערוך חיפוש. אמא עיקבה אותם בכניסה כמה דקות. דקות יקרות מאד שבהן רצו בשקט חמשת המסתתרים אל עליית הגג ושכבו בשקט מתחת לרעפים. הגרמנים שלא מצאו דבר, חזרו במפתיע לאחר שעתים, לחיפוש נוסף, ושוב לא מצאו דבר. המסתתרים נשארו יומיים, לשכב מתחת לרעפים.

את כל הבית המורכב הזה, אבא, אמא, 6 ילדים ו-4 פליטים יהודים ניהלה אמא, במשך שנות המלחמה, בכשרון וברגישות רבה. הרעב הלך והחמיר. אמא היתה רוכבת פעם בשבוע מרחקים גדולים על אופניים, לחפש קצת מזון בכפרים. תמיד חזרה עם משהו קטן. לקראת סוף המלחמה גם בכפרים כבר לא נשאר. פעם אמא החליטה להרחיק לדרום. במשך 10 ימים, רכבה על אופנייה בקור ובשלג, תוך שהיא ישנה באסמים וברפתות, וחזרה באופניים ללא צמיגים, עם ארנבת אחת ל-11 אנשים.

ב-6/1943 נפרדנו מאבא. לא הבנתי למה צריך להפרד, אך הוא עזב. עד היום אני לא יודעת לאן הלך. אבא היה פעיל במחנת ההולנדית נגד הגרמנים ומשתפי הפעולה ההולנדיים, והיה פעיל להעביר פליטים את הגבול. גילו אותו והוא החליט להעלים כדי לא לסכן את כולנו. אחרי שנה נודע לנו שהוא נעצר בדרום הולנד בגלל הלשנה, נשלח למחנה ריכוז Scheveningen ליד האג, ושם הוכנס לצינוק ע"י הנאצים ההולנדים ומשתפי הפעולה. שנה לאחר מכן הועבר למחנה ריכוז Vught, ואושפז שם בבית חולים במחנה. אבא פגש במחנה כמה מבני משפחתו, בת דודתו Mies, בעלה ובני משפחה אחרים שנעצרו בגלל פעילות מחתרית נגד השלטון הנאצי. חלקם ניצלו וחלקם נספו. עם השחרור סיפרו לנו על רגעיו האחרונים של אבא. במחנה Vught אבא היה עד 9/1944, ואז הועבר למחנה ריכוז Sachsenhausen ליד ברלין. קבלנו ממנו מכתב ב-12/1944 ברכות לקריסטמס האחרון בחייו. בהמשך אבא הועבר למחנה Buchenwald. נודע לנו לאחר המלחמה שהוא הגיע חולה. ב-12/4/1945, בדיוק ביום הנישואין של אבא ואמא, כאשר הגיעו האמריקאים לשחרר את המחנה, עמד אבא בשער המחנה לקבל את פניהם. אבא הרים ידיים לברכה, נפל ומת בגיל 50. האמריקאים קברו אותו במקום, בקבר אחים, יחד עם כל המתים שמצאו במחנה. הוא לא זכה לקבר משלו.

רק לאחר מספר שנים אמא סיפרה לנו שבשנים שחינו בהרלם, אבא נסע כל יום לאמסטרדם, לפעול במחנת ההולנדית נגד הנאצים. אני זוכרת שאבא היה אומר לנו "לעולם אל תספר סוד לאף אחד. אם סיפרת סוד אחד בלבד לאדם אחד, זה יכול להיות פטאלי לכולם" זה היה אבא שלי.

אנא ספרי על קורותיך מתום המלחמה ועד עלייתך לארץ

(השחרור וחזרתך הביתה, חיך אחרי המלחמה, העפלה/ עליה):

המלחמה הסתיימה בצפון הולנד מאוחר מאשר ברוב אירופה. רק ב-5/5/1945 כבשו האמריקאים והממשלה הגולה ההולנדית את האזור, והסתיימה המלחמה. בניסגתם המבוהלת, ירו החיילים הגרמנים לכל עבר, והרגו הולנדים רבים שיצאו לרחובות לחגוג את סיום המלחמה.

נשארו שנה נוספת בהארלם ורק א"כ חזרנו לעיירת הנופש שלנו Zandvoort בחוף הצפון מערבי, וקבלנו שם מהערייה בית של אנשים שלא חזרו, במקום הבית שלנו שהרסו הגרמנים. לא היה לנו לאן ללכת. אבא וסבא הפסידו את המפעל ואת הבית באמסטרדם. הם שניהם כבר לא היו בחיים, ואמא נשארה אלמנה עם 6 ילדים. התחלנו חיים חדשים בלי אבא, מכספי צדקה של ארגון NSF – הקרן ההולנדית לתמיכה בניצולי שואה. משפחת גולדברג חזרה לאמסטרדם ורופא השיניים העצוב, שאשתו ובתו לא חזרו מהמחנות, חזר לביתו והתאחד עם בנו שנותר. לפני הפרידה הוא סיפר לנו ששמו האמיתי ג'אפ ווכט (Jaap Vecht) והוא אפילו את זהותו פחד לגלות כל השנים איתנו.

אמא, שהייתה כל כך חזקה כל השנים וניהלה את חייהם של 11 אנשים, נשברה לגמרי כאשר מסרו לה שאבא מת. היא חלתה בדלקת כבד ונכנסה לדכאון. אולם הצורך לנהל משפחה עם 6 ילדים ריפא אותה מהר והיא חייה עד גיל 97 (נפטרה ב 1997). אני חזרתי ללמוד בבית ספר. לאחר הפסקה של 3 שנים סיימתי את התיכון. בתום התיכון קבלתי הזמנה ממשפחה באנגליה להתארח אצלם שנה ולעבוד בחווה החקלאית. בתום שנה נפלאה, חזרתי להולנד ונרשמתי לבי"ס לאחיות. לאחר 3 שנות לימוד, עבדתי במחלקת יולדות בבי"ח והשלמתי תואר בעבודה סוציאלית.

שנים חשבתי על יהודים שהצלנו ועל היהדות בכלל, עד שבתום לימודי החלטתי לנסוע לארץ ישראל, לתרום משהוא כאחות. ב-1980 אמא שלי קבלה את אות חסידי אומות העולם מיד ושם. באותו שבוע חגגנו יחד איתה בישראל, בר מצווה לבן שלי גלעד. לאחר מספר שנים עוד ארבעה מבני משפחתי זכו לכבוד, לקבל את חסידי אומות העולם מיד ושם.

נא ספרי/י על חייו בארץ

(תחושותיך בעת עלייתך ארצה, פעילותך הציבורית או התרבותית, המשפחה שהקמת, המסר שברצונך להעביר לדורות הבאים):

בשנת 1961 פניתי לנציגי הסוכנות היהודית בהולנד, וספרתי להם על מעשינו בהולנד, ועל רצוני לנסות לתרום כאחות בישראל. נציגי הסוכנות שלחו אותי לקיבוץ בית העמק. בקיבוץ בישראל פגשתי יהודים מהולנד שקבלו אותי יפה. לאחר מספר חודשים עברתי לאולפן לעברית בעין שמר. לאחר מכן עברתי לקיבוץ חורשים.

את אדי (אדוארד) גרינברג פגשתי בחורשים. אדי עבד בפרדס ואני עבדתי במרפאת הקיבוץ ובב"ח השרון. אדי היה ילד חוץ שהגיע עם אימו ואחותו מתורכיה לארץ ב-1944, לאחר שאביו נפטר בתורכיה, ואמו נשארה עם שני ילדים. המשפחה הגיעה לטורקיה לאחר שברחה מרוסיה. אדי ואני החלטנו לבנות חיים משותפים מחוץ לקיבוץ. עברנו לאשקלון, קרוב לאימו שגרה עם אחותו באשדוד. אחותו של עדי, לימים השופטת דליה דורנר, בנתה קריירה משפטית ומונתה לשופטת בביהמ"ש העליון. לאחר תקופת מגורים קצרה באשקלון, בחרנו להתישב בקרית טבעון, בפתחו של עמק יזרעאל. היום אני פנסיונרית פעילה. יש לי בן גלעד, בת לילית ו-5 נכדים נפלאים: קליל, מרווה, מיתר, לוטם וקאי.

כל השנים עבדתי בתפקידי אחות בקופ"ח כללית ובמשרד הבריאות. לאחר פרישתי לגמלאות, התנדבתי ברמת ישי בהפעלת בית קפה "נגיש קפה" המופעל ע"י אנשים נפלאים עם צרכים מיוחדים. כמוכן הקמתי בקרית טבעון, בהתנדבות, מרפאה העוסקת בבדיקות למניעת סרטן שד ללא תשלום. על פעילותי זאת זכיתי לקבל את מגן שר הבריאות למתנדבת המצטיינת.

אמי סוניה בויסיבן, ומשפחתי הוכתרו ב-1980, ע"י יד ושם, כחסידי אומות העולם, על הצלת יהודים בשואה בהולנד. אמא נפטרה ב-1997 בהולנד, בגיל 97.

דורות רבים מתחנכת משפחתי על האמרה, שגם רשומה בסמל המשפחה: "לא להצטער על העבר, ולא לפחוד מהעתיד"

ראיון: רון כספי, קריית-טבעון, יוני 2013